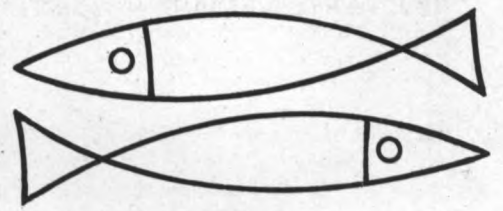

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. h. pootlaan 242, alkmaar

adm.: merelhoven 273, capelle a.d. ijsel

J. D. JANSE — HAARLEMMERMEER

WETTELOOSHEID

„Ieder,
die de zonde doet,
doet ook
de wetteloosheid
en de zonde
is wetteloosheid.”

1 Joh. 3 : 4

Een felle brief is het, van de 'apostel der liefde', Johannes. Dat is ook zijn liefde voor de gemeente van Christus: dat hij ze fel bewogen waarschuwt voor misleiding. Hij slaat alarm! Het verbaast me altijd dat de vertaling geen enkel uitroepen te zien geeft. Terwijl het hier wemelt van uitroepen. Als wij deze brief lezen als een rustige verhandeling met theologische begrippen komen we vreemde dingen tegen. Bijvoorbeeld: „een ieder, die in Hem blijft, zondigt niet” 3 : 6. Hoe is dat, genomen als algemene stelling, te rijmen? Is dan de brief zelf al niet vol tegenstrijdigheden? Want in 1 : 8 staat: „indien wij zeggen, dat wij geen zonde hebben, misleiden wij onszelf.” Maar zet u eens een uitroepen in 3 : 6: een ieder, die in Hem blijft zondigt niet! Hoort u Johannes 'bezwerend' roepen: mensen, mijn kinderkens, dat kan toch niet, dat mag toch niet, dat bestaat toch niet, dat wij levend in geloofsgemeenschap met onze Here Jezus Christus intussen maar voortleven in zonden! Een ieder, die zondigt heeft Hem niet gezien en heeft Hem niet gekend! O, zo! Met kracht worden de lezers wakker geschud. Eer ze zich laten bedwelmen door de godsdienstige bluf van (gnostische?) dwaalgeesten. Die zeggen „wij hebben gemeenschap met

God”, 1 : 6 (zie ook 2 : 4 wie zegt: „ik ken Hem”, vs 6 wie zegt: „ik blijf in Hem”, vs 9 wie zegt: „ik ben in het licht”).

De gewone gelovigen moeten zich niet van de wijs laten brengen door die hooggeestelijke lieden, die ermee te koop lopen dat zij met God verenigd zijn.

En . . . dat zij de zonde achter zich gelaten hebben!

Dat is iets, die zonde, waar zij zich niet meer druk over maken.

Zij zeggen: „wij hebben geen zonde”, „wij hebben niet gezondigd”, 1 : 8 en 10.

Dat zeggen ze, ja. Maar deze beweringen raken kant noch wal.

Als het nu nog wáár was . . . maar ze haten rustig broeders, 2 : 9.

En verder, wat is dat voor praat over 'geen zonde hebben'?

Lichtvaardig geredekavel over een hoogst ernstige zaak.

Zonde — daar moeten we maar zwaar aan tillen, inplaats van daar zo kalmweg redenerend overheen te leven.

Zonden . . . moeten we belijden, als zonde voor God erkennen.

Om daarvan dan vergeving en reiniging te zoeken bij Hem, die zijn eigen Zoon ervoor heeft doen bloeden.

Wie tilt er niet zwaar aan de zonde? God wel!

Wie zegt: mij is niets te vergeven, ik heb geen reiniging nodig, die zet God en Vader van de Here Jezus Christus wel voor leugenaar!

Zo vecht de schrijver tegen die lichtvaardige theorieën over 'geen zonde hebben'.

„Mijn kinderkens, dit schrijf ik u, opdat gij niet tot zonde komt!” 2 : 1.

—o—

In deze geest zullen we dan ook moeten lezen wat er in 3 : 4 staat en boven dit stukje is afgedrukt. Over het verband tussen zonde en wetteloosheid.

Dat is niet een theologische stelling, die theoretische onderscheidingen aanbrengt. Geen definitie. Maar een fikse, schrikrijgende waarschuwing! Om niet licht

denkend over de zonde (och ja, ieder slaat de plank wel eens mis) en zo slordig levend, terecht te komen in het vaarwater van de 'wetteloosheid'.

Wetteloosheid — dat is hier een zwaar woord.

Wellicht beter weer te geven, letten op de 'gevoelswaarde' van de nederlandse woorden, met: goddeloosheid.

Vorige week hadden we iets uit 2 Thessal. 2. Daar komt dit woord steeds voor ter typering van die verschrikkelijke mens, die zich tegen God verheft, bóven God. In een laatste grote opstand en afval, die velen, die het evangelie hebben gehoord, maar niet aangenomen, mee zal sleuren. Als de boze en de leugen de wind in de zeilen krijgt. Van God. In zijn rechtvaardig oordeel.

Is het niet iets om vuurbang voor te zijn, om in dat schuitje terecht te komen?

En moeten we zo niet de waarschuwing van Johannes hier ook verstaan?

Hij schreef al: „Kinderkens, het is de laatste ure!” 2 : 18.

We hebben gehoord dat „er een antichrist komt”.

En die zijn er nu al!

En: „kinderkens, blijft in Hem (Christus), opdat wij . . . niet beschaamd staan bij zijn komst.” 2 : 28.

En dan gaat het verder over die komst van de Here.

Wij zullen Hem gelijk wezen.

Ieder die deze hoop op Hem heeft, reinigt zich.

Dàn: „ieder die de zonde doet, doet ook goddeloosheid”!

Pas toch op, zo zonder erg, terecht te komen in het kamp van de goddeloze mens die zich tegen de Here verheft en . . . dien Hij zal doden met de adem van zijn mond. 2 Thess. 2 : 8.

Het kan, in de 'laatste ure' niet veel meer lijden.

Scherp moeten we zien en in acht nemen de grens tussen de 'Rechtvaardige(n)', Christus en de zijnen, en de 'Goddeloze(n)', de duivel en zijn aanhang (vs 7 en 8).

En zeg dan niet: zonde — och ja, een misstap.

Zonde, tegen de Here ingaan, dat is wat de goddelozen doen.

Dat hoort niet bij Hem! Maar bij de duivel!

—o—

Leven wij ook niet in de 'laatste ure'?

Zien wij de 'goddeloosheid' niet

mchtig worden?

Letten wij op onze levenswandel? We voelen ons toch niet verheven boven de vrees om te zondigen en het nederig belijden: dat was zonde?

Pas op. We leven in het tijdperk van 'de autonome mens'.

Dat is precies de 'wetteloze' van 2 Thess. 2 en de 'wetteloosheid' hier. Geen God en geen meester.

Laat zich door niets en niemand de wet voorschrijven. Bepaalt zelf zijn leven. Ik zal het zelf weten!

Maar als wij zondigen, toch doen wat Hij verbiedt, niet doen wat Hij wil, dan zijn we niet ver van dat: Ik zal het zelf weten.

Is 't niet van dezelfde aard: zonde — waar dan zo makkelijk over gesproken wordt: „we zijn nu eenmaal allemaal zondaars”, dus: maak je er niet te dik over —

zonde en . . . de goddeloze houding van de 'wetteloze', de autonome mens?

Waar ik een vraagteken zet, heeft Johannes een uitroepetekens.

IN DIT NUMMER

Pagina 57

Ds J. D. Janse,
Wetteloosheid

Pagina 58

Ds H. J. van der Kwast,
De verhouding tot de kerken
binnen verband (test-case: de
kerk van Maassluis)

Pagina 59

Ds J. Vonkeman,
Iets over zendingsprediking
in Afrika (2)

Pagina 60-61

D. W. L. Milo,
De kerk in het middenL. Baas †
Onze evangelisatie

Pagina 62

Dr J. Meulink,
Boekbespreking

Pagina 63

Van de zending

P. C. van Wijk,
Terloops . . .

De verhouding tot de kerken binnen verband

Test-case: de kerk van Maassluis

De Geref. Kerk van Maassluis, praeses ds H. van Tongeren, scriba L. Douw, heeft zich in een laatste appèl gericht tot de kerken binnen verband. In het stuk lezen we dat deze kerk van december 1971 af, toen zij door de classis Schiedam werd uitgestoten, heeft gestreden om haar rechtmatige plaats in het kerkverband te behouden.

De synode van Kampen heeft de bezwaren tegen de handelingen van de classis afgewezen, maar zond gelijk een brief aan de kerk van Maassluis waarin de weg werd gewezen die terugvoert naar het verband van de kerken. Deze weg bleek voor de kerk van M. onbegaanbaar en daarom wordt er in het appèl aan alle kerken om hulp gevraagd.

Voordat ik een paar aantekeningen maak bij dit stuk van de kerk van M. een paar opmerkingen vooraf.

In de eerste plaats moeten we in het oog houden dat de zaak waar het om gaat allereerst de kerken *binnen verband* raakt, die opnieuw met een schisma te doen krijgen.

Aan een voortgaande polarisering van verhoudingen in de vrijgemaakte kerken bestaat geen enkele behoefte, daarom zijn we niet blij met deze ontwikkeling, we kunnen ons niet verheugen in een scheuring.

Deze dingen voorop gesteld, heeft de kerk van Maassluis, kerkeraad en predikant aldaar recht op ons meeleven.

Uit ervaring weten we wat kerkelijke strijd binnen vrijgemaakte kerken betekent. Lees je dat de kerk van M. al van 1971 af niet meer ter classis is toegelaten, dat er zich een groep heeft afgescheiden en als „kerk” is erkend, dan zie je de vereenzaming en de last die er op gemeente en ambtsdragers drukt zó voor je.

Dit meeleven zijn we te meer verschuldigd, omdat deze kerk zich heeft te weer gesteld tegen wat men noemt het „wegroepings-kerkrecht”.

Als kerken buiten het verband hebben wij weet van deze zaak.

Als ik terugdenk aan de jaren waarin b.v. de kerken in Noord-Holland te maken kregen met dit zgn. kerkrecht, toen de gemeenten

werden opgeroepen zich aan het opzicht van „ontrouwe” ambtsdragers te onttrekken en allerlei vergaderingen werden belegd om deze oproep kracht bij te zetten, dan schijnt dit a.h.w. een boze droom te zijn, maar dit is het niet, het is een werkelijkheid, waarvan menigeen de tekenen nog draagt.

Daarom, al raakt deze zaak in de eerste plaats de kerken binnen verband, wij weten ons bij deze strijd betrokken.

Kerkelijk Leven

De artikelen die ik schreef over de verhouding tot de kerken binnen verband leverden veel reacties op. Het merendeel daarvan was positief, ook uit de kerken binnen verband. Er zijn gelukkig velen die hopen op betere verhoudingen en bidden om herstel van de breuk.

De reden dat ik aandacht geef aan het appèl van Maassluis is dat de ontwikkelingen rondom deze zaak als een test-case kunnen dienen. Wat is namelijk het geval.

Uit de verklaringen in het appèl is duidelijk dat gemeente en kerkeraad de *belijdenis* van de gereformeerde kerken van harte *aanvaarden*; er is dan ook nooit een aanklacht van ontrouw of afwijking ingediend.

Ook blijkt uit heel de inzet van deze kerk dat men wil leven overeenkomstig de bepalingen van de *Dordtse K.O.* wat het kerkverband betreft en in de geest van de vrijmaking wil waken tegen hiërarchie en machtsaanmatiging over de kerken, van welke zijde ook.

De papieren van deze kerk zijn dus in orde.

Voorts heeft Maassluis, ook toen de afgevaardigden niet langer ter classicale vergadering werden ontvangen zich *niet gevoegd* bij de kerken buiten verband, maar is in de weg van appèl a.h.w. voor de deur van de kerken blijven liggen en ligt daar nog steeds.

Indertijd diende de kerk van M. een aanklacht in tegen Prof. J. Kamphuis vanwege zijn optreden t.o. kerken in Noord-Holland, maar zag die klacht door de kerkelijke vergaderingen afgewezen. Tijdens de verwikkelingen moet dan de situatie zijn ontstaan dat men niet meer ter classicale vergadering werd ontvangen.

Pastorale notities

Lijden om der zonde of om der gerechtigheid wil

Er is veel leed in de wereld om der zonde wil. Ook meermalen als straf op persoonlijke zonde, waarin de goddeloze voortleeft en waarin ook de rechtvaardige vallen kan. Wat dit laatste betreft: denk aan de melaatsheid van Mirjam en aan Davids familieleed. Lijden, waarop past: hebt met de HERE te doen, Hij moge u nog genadig zijn.

Maar de Bijbel spreekt ook van een ander lijden. Lijden, niet om ons afwijken van de HERE, maar juist om ons blijven vasthouden aan de HERE, om waarheid en recht. Petrus noemt dat: lijden niet als een kwaaddoener, maar als Christen, om der gerechtigheid wil. In zulk lijden past ons lijdzaamheid, verdraagzaamheid, volgelouterd. Gods genade er in harding. Ons geloof wordt er door verheerlijkt. De kracht van God wordt daarbij in onze zwakheid volbracht.

Het lijden van Job diende om de HERE en zijn knecht te recht-

vaardigen tegenover de Satan, die Gods kinderen verklaagt. Het lijden van de blindgeborene in Johannes 9 was nodig, opdat de werken van God in hem zouden geopenbaard worden.

De doorn in Paulus' vlees (een engel van de Satan die hem met vuisten sloeg) moest blijven om Gods genade in Christus' dienst-knecht te verheerlijken.

Al het onrecht, dat in deze wereld omwille van het Woord en het Evangelie in gemeenschap met Christus of ten dienste van het Koninkrijk Gods geleden wordt, al dat lijden waarvan wij dan zeggen dat het zonder oorzaak is, het zal eenmaal rechtvaardig vergolden worden.

Daarvan zegt Jakobus: 'Wees maar geduldig, beste vrienden, tot de Heer komt. Je weet het: We prijzen diegenen die volgehouden hebben. Je kent het verhaal van Job; je weet hoe hij volgehouden heeft en ook, hoe de HERE hem later beloofd heeft. De HERE heeft heel veel medelijden en begrip voor ons'.

We mogen als Job aan onze oprechtheid vasthouden; we moeten ons recht niet prijsgeven; maar we moeten het overgeven aan Hem, die rechtvaardig oordeelt. Denk er aan: de Rechter staat al voor de deur!

B. Telder, Bilthoven

In de strijd om zijn plaats binnen het kerkverband te behouden heeft men naar ik in het appèl lees besloten zich te conformeren aan de besluiten van de synoden van Hoogeveen en Hattum, de aanklacht teruggenomen, maar met behoud van bezwaren.

Op dit punt zijn moeilijkheden ontstaan zoals blijkt uit een citaat van een classisuitspraak: dat de kerkeraad te M. zich helaas niet metterdaad heeft bekeerd van zijn zondig handelen en evenmin heeft erkend de kerk des Heren te Maassluis te hebben gescheurd.

Uit ervaring weten we dat het raar kan toegaan in kerkelijke procedures.

Dit neemt niet weg, dat *wanneer de leer van de kerk niet in geding* is een conformeren met behoud van bezwaren mogelijk moet zijn.

Aangezien men één is in de aanvaarding van Schrift, belijdenis en k.o. moet een zaak als hier speelt — een aanklacht tegen een hoogleraar — binnen het kerkverband kunnen opgelost worden.

Er is, zo zagen we, geen aanklacht over ontrouw t.a.v. het belijden. Toch betekent dit m.i. niet dat *de leer* die men aanhangt bij deze procedure geen rol speelt.

Wat is namelijk de moete die zich voordoet, die wij in Noord-Holland heel goed kennen, wanneer er gehandeld wordt volgens wat men wel het *confessonele kerkrecht* heeft genoemd.

Met een beroep op handelingen van de Dordtse synode, genoemd in een brochure van F. L. Rutgers,

werd gesteld dat het in een nood-situatie geoorloofd is de kerkorde tijdelijk buiten werking te stellen. Er werd gesteld dat er zich een dergelijke noodsituatie voordeed, wanneer de leer van de kerk in geding was.

Zo kon het voorkomen dat een groep in de gemeente, die meende zich niet langer onder het opzicht van een „ontrouwe” kerkeraad te mogen stellen, omdat die kerkeraad dwaalleer zou tolereren, zich opnieuw constitueerde tot de kerk ter plaatse, de ambten instelde om zich vervolgens op de classis eventueel de synode aan te melden.

Eerst voltrokken de broeders het schisma, daarna gingen ze in appèl. Daarop doelde ik toen ik kortgeleden schreef dat de verhoudingen tussen de kerken binnen en buiten verband zo moeilijk liggen aan de basis.

Immers wie zulke handelingen pleegt, spreekt daarmee uit dat in de laatste ernst wordt gehandeld, dat waarheid tegenover leugen staat.

Heeft zich zo ter plaatse een scheiding voltrokken dan is dit naar de mens gesproken een breuk voor altijd, want nu vergadert Christus niet meer in die ontrouwe kerk, maar bij hen die in doleantie gingen of hoe het verder heette.

Nu blijkt dat er in Maassluis zich een groep heeft gevormd, die ter classicale vergadering als de kerk van Maassluis is ontvangen.

Jarenlang heb ik destijds betogen aangehoord, dat dit geoorloofd is wanneer de leer van de kerk in geding is, maar nu blijkt het ook te

*) Dit artikel is geschreven voordat ik het stuk van Prof. C. Veenhof over deze zaak had gelezen.

kunnen als er een hoogleraar al dan niet ten onrechte is aangeklaagd.

Dit nu daargelaten, wordt duidelijk waar de zaak in Maassluis op struikelt.

De uitgetreden broeders hebben destijds hun handelingen gerechtvaardigd met het argument dat Christus in de huidige situatie de kerk niet meer vergadert bij de gemeente waar ds v. T. predikant is. In zo'n situatie wordt een verzoening wel erg moeilijk, zeker wanneer van de kerkeraad van M. wordt verlangd dit te erkennen. Op dit punt moet m.i. klaarheid komen.

Wat ligt hier namelijk weer achter.

Er bestaat een nooit nader geformuleerd, noch officieel opgelegd dogma, dat Christus Zijn kerk op één adres vergadert en elders niet. Naar dit ongeschreven dogma heeft men destijds ook in de classis Haarlem gehandeld bij de slot-fase in de zaak-Beverwijk.

Het gaat mij nu niet om wat er zo allemaal over deze stelling valt op te merken, we zijn op zoek voor wat *bepalend* is voor het *schisma*. Als Christus niet meer vergadert in de kerk waarvan ds v. T. voorgaat,

welke smalle basis heeft Christus' kerk dan toch wel gekregen.

Houdt men bij de kerken binnen verband hieraan vast dat Christus zijn kerk slechts op één adres vergadert, en dan is wel duidelijk welk adres dit is, dan kunnen we alle pogingen tot toenadering gerust opgeven. Want wat van Maassluis geldt, geldt dan in veel sterkere mate voor onze buitenverband kerken, maar evenzeer voor anderen.

Laat ik voor alle duidelijkheid weer eens zeggen dat ik hiermee niet heb beweerd dat de kerken binnen verband leren dat alleen behouden wordt wie tot deze kerken behoort.

Het appél van de kerk van Maassluis biedt de kerken binnen verband de gelegenheid duidelijk te maken waar we met deze kerken aan toe zijn. Hier kan blijken waar het in de strijd van de zestiger jaren werkelijk om is gegaan.

Had die strijd inderdaad de trouw aan de belijdenis tot inzet, zoals dikwijls is beweerd, maar onzerzijds is ontkend.

Laten we hopen dat het uur van de waarheid aanbreekt en perspectieven opent, zodat het zwaard niet blijft verteren.

J. VONKEMAN — RICHMOND, ZUID-AFRIKA

Iets over zendingsprediking in Afrika

(2)

■ Voorvadergeesten

Nu het duidelijk is dat de verhouding van de mens tot zijn Bantoe-God helemaal niet zo'n belangrijke vraag is in Afrika, is het beter te vragen naar een andere invalspoort voor het Evangelie. Wanneer je een beetje ervaring opdoet in het leven met de Bantoe van Zuidelijk Afrika, blijkt al gauw dat de geesten van de gestorven voorvaders de gemeenschap, die zo geweldig centraal staat, beschermen. Hoe vager en onbelijnder het geloof in een persoonlijk god, des te levendiger en intenser het geloof in de geesten van de gestorvenen. De bewoners van Afrika, onverschillig of ze nu in Rhodesia, Roehampton, Angola, Malawi, of waar ook wonen, leven met de doden. Zodra een man gestorven is en na verloop van een jaar of zo, de status van geest heeft bereikt, wordt hij thuisgehaald, d.w.z. dan neemt hij zijn intrek bij de levenden. Het is in zijn macht zijn wil bekend te maken via dromen b.v. Van de overzijde van het graf kan hij het je lastig maken, ziekten naar je toe sturen en van alles doen. En jij die met hen moet leven, moet ervoor zorgen dat de geesten tevredengesteld worden, dat ze krijgen aan offers wat ze verlangen. Zolang ze zich

maar rustig houden, gaat alles wel goed. Want zoals de meeste mensen tijdens hun leven, zijn ook de voorvadergeesten grillig en onbetrouwbaar. Het lijkt wel alsof dat erger wordt in het geestenstadium. Je bespeurt weinig van een hartelijke verhouding met de geesten. Integendeel, ze worden vaak 'de dwazen' genoemd. Heb je in bijzondere gevallen een toverdokter nodig om te weten wat zij precies willen, toch kun je als je slim genoeg bent, hen ook wel voor de gek te houden. Er was iemand die steentjes op de grond gooide en erbij zei: jullie daaronder, hier is rijst, de beste die ik kon krijgen.

In gesprekken voel je meteen: hier zit je in het religieuze hart. Hier openbaart zich ook een geweldige weerstand tegen het Evangelie dat alleen de dienst van de Heere verlangt. Ik heb al dikwijls meegeemaakt dat Bantoe's als het gesprek over voorvadergeesten gaat, onmiddellijk fel reageren met de opmerking: jullie blanken, jullie zijn huichelaars want je dient zelf ook je voorvadergeesten maar wilt er niet voor uit komen. Waarom breng je anders bloemen naar de graven en verzorg je deze zo nauwgezet? Dat doen wij die de geesten dienen, niet eens! Ik kan de lezer verzekeren dat het uitermate moeilijk is een antwoord te geven dat bevredigt maar ook dat deze Bantoe-reactie vraagt om zelf-onderzoek.

Omdat deze dienst aan de voorvadergeesten vrijwel geen cultisch karakter draagt en als het ware en passant beoefend wordt, komt de zendeling er pas langzamerhand achter welke enorme plaats de voorvadergeesten in de religieuze beleving van de Bantoe innemen. Hoewel er voortdurend op gewezen moet worden dat voorvadergeesten niet die macht hebben en hun niet die eer toekomt, moet de verkondiging van het Evangelie ervoor waken teveel over die geesten te spreken. Het Bantoe-oor moet wel aangesloten op de golf-lengte van het Evangelie maar de inhoud van de verkondiging mag niet afhangen van de prominentie van heidense thema's. Het Evangelie heeft zijn eigen inhoud en orde. Uiteindelijk is de verhouding van levenden en doden in de verkondiging van minder belang.

■ Zonde tegen God en zonde tegen de gemeenschap

We hebben er in een vorig artikel al even bij stilgestaan dat God oorspronkelijk niet geïnteresseerd is in goed en kwaad. Tegen God zondigen is iets dat onbekend is. Het smeekgebed van David „tegen U, U alleen heb ik gezondigd” komt in Afrika niet voor. Toch is het begrip 'zonde' er wel degelijk bekend. Het is dat wat de gemeenschap verstoort. Het gaat dus als het ware altijd om de gevolgen van een daad. Al bijna klassiek is het voorbeeld van het slapen met buurmans vrouw. Deze daad wordt slecht wanneer de gemeenschap erachter komt. Dan krijg je immers te doen met de familie van de vrouw, en met je eigen vrouw. Al verschillende malen heb ik Christenen een dronkaard horen vermanen. Dat gaat dan als volgt: ben je hier weer dronken? Ga naar huis en wees daar dronken. Want thuis dronken te zijn en daar de zaak kort en klein te slaan, is geen zonde. Dat raakt de gemeenschap niet. Zoals uit het vermaanwoord blijkt wordt het 'buitenchristelijk zondebegrip' naar de kerk overgedragen. Pas als mijn daad de gemeenschap raakt wordt het zonde. Ik herinner me diefstallen op de zendingspost; getuigen hadden de dader gezien; het kon niet missen maar de dader bleef ontkennen. Waarom? Omdat van het ogenblik af dat de zonde erkend wordt, er gesproken zal worden van vergoeding, familie wordt er misschien bijgehaald, de daad wordt nu iets van de gemeenschap. In dit verband wordt van een schaamtecultuur gesproken in tegenstelling tot onze Westerse schuldcultuur.

Dit zondebegrip wordt nu naar de kerk overgedragen. De kerk wordt een nieuwe gemeenschap met eigen regels en taboes, een nieuwe stam. Zonde is dat wat tegen de kerkgemeenschap ingaat. Vandaar dat zoveel kerkgemeenschappen onder de Bantoe een griezelig wettisch gezicht hebben. De straf op elk vergrijp is nauwkeurig afgepaald. Maar wanneer je als zendeling je verzet tegen de regels-ethiek en erop wijst dat zonde allereerst opstand is tegen God, hoor je het verwijt dat je alles maar mag in die kerk.

Het behoeft geen betoog dat Evangelieverkondiging hier volledig faalt wanneer niet meer gegeven wordt dan een Zondagsschoolverhaal.

■ Van deugden en ondeugden

Ik ben er haast zeker van dat op de vraag wat de beste eigenschappen zijn die een mens bij ons kan hebben, er o.a. uit de bus zal komen ijver en eerlijkheid. Alzo niet in Afrika. Daar kunnen ijver en eerlijkheid het laatst uit de bus komen. Om dat te begrijpen moeten we alweer naar de gemeenschap terug, die een fijne samenstelling is van krachten die elkaar in evenwicht houden. Ieder en alles heeft daarin zijn plaats. Wie van plaats wil veranderen brengt het evenwicht in gevaar. Daarbij komt de gedachte van wat men wel genoemd heeft 'het beperkte goed'. Het totaal van wat er aan goed, zeg maar voorspoed en geluk is, is beperkt. Elk heeft in de gemeenschap zijn eigen plaats en deel. Maar wie hogerop en meer wil, brengt het evenwicht in gevaar. Wat de ander door ijver en inspanning meer verwerft, gaat van mijn deel af. IJver en volharding kunnen gemakkelijk gevaarlijk worden voor de gemeenschap. Ik heb op mijn zendingsavonden het verhaal verteld van de man die met veel pijn en moeite zich een waterpomp had weten te verschaffen om zijn goede maar droge akkers te kunnen besproeien. Al gauw werd het ding door de buurt in elkaar geslagen. Het was een potentieel gevaar voor de gemeenschap. Van iemand die wijs en inzicht heeft, zeg je in het Zoeloe: 'uhlakaniphile' maar dat betekent tegelijkertijd: houd hem in de gaten, hij is geslepen.

Weer gaan we even terug naar de eisen van de gemeenschap. Wanneer het er voor alles om gaat om dat fijne samenspel van krachten in evenwicht te houden, staan vriendelijkheid en inschikkelijkheid heel hoog genoteerd op het deugdenlijstje. Maar eerlijkheid valt als slachtoffer voor vriendelijkheid. Wanneer vader mij vraagt iets voor hem te willen doen, zeg ik 'ja vader', ook al peins ik er niet over aan zijn verlangen te voldoen. Dat is het juiste gedrag dat de gemeenschap aan mij voorschrijft. De door ons geëerde eerlijkheid en openhartigheid kan heel gauw als grof en a-sociaal worden aanvoeld. Blanken die de achtergronden van deze ethiek niet kennen spreken gemakkelijk van de leugenachtige zwarte; en broeder-zendeling trekt in zijn prediking te velde tegen de onbetrouwbaarheid van de gemeente; maar het kwaad zit niet in de onbetrouwbare zwarte; het zit juist hierin dat hij loyaal is tegenover de goddelijke macht van de gemeenschap.

● En de moraal voor de politiek?

Wie het bovenstaande op zich heeft laten inwerken zal zich er niet over verbazen dat de meeste Afrika-landen tenslotte terechtkomen bij een of andere socialistische staatsvorm die geen plaats laat voor een officieel erkende oppositie en die grote bedrijven vroeg of laat zal nationaliseren. Verder wil het mij voorkomen dat een kapitalistische staatsvorm die elk de vrijheid laat onbeperkt voor eigen gewin te werken niet zal aanslaan evenmin als de marxistische staatsvorm; de hiërarchische geleide maatschappij kan geen klassestrijd gebruiken maar gaat juist uit van de noodzakelijke eenheid van het geheel.

D. W. L. MILO — VIERHOUTEN

DE KERK IN HET MIDDEN

n.a.v. „Verbeeld Vertrouwen”

dr Regn. Steensma, Bosch en Keuning

De kerk in het midden! Ja, dat zeggen we soms als we het niet helemaal eens kunnen worden: we zullen de kerk maar in het midden laten. Dat betekent zo iets als: we zullen de zaak niet op de spits drijven, ieder zal wel een stukje waarheid hebben. En daarmee hebben we het onaantastbare onaangetaast gelaten; er blijven slechts randkwesies over.

Waar komt die term vandaan? Misschien wel uit de oude opstelling van het kerkgebouw op de brink, centraal in het dorp; of op de markt, centraal in de stad. Want hoe je de oude stedenbouw ook bekijkt — de kerk stond altijd in het midden: laatste schuilplaats bij ramp en oorlog; bij overstromingen bood de dorpskerk, vaak op een terp gelegen, onderkomen voor mens en dier. En merkwaardig dat veel kerkgebouwen ook het uiterlijk van kastelen, bolwerken, hebben verkregen.

Geen wonder. Want niet alleen bood het kerkgebouw lijfsbehoud in benarde tijden — ook de gemeenschap der gelovigen placht er in samen te komen in nood en overvloed, om te schenken en te ontvangen. Zo zeer was het gebouw met de gemeenschap der gelovigen verbonden, dat men zijn naam (kerk = *kyriakòn* = wat van de Heer is) aan het gebouw overdroeg. Zoals de naam tuin, vroeger een heg, later aan het stuk omtuinde grond werd gegeven. Of zoals de naam huis, oorspronkelijk de schuilplaats waar de man met vrouw en kinders introk, op de duur aan het gezin werd gegeven: ik en mijn huis.

Zo kreeg de kerk, staande in het midden van dorp of stad, staande in

het midden der gelovigen, de taak om het geloofsleven van de plaatsgenoten zichtbare vorm te geven. Dieu parmi nous, Immanuel, God onder ons.

De bouw van een kathedraal! Daar kwamen vele geslachten aan te pas. Daar gingen soms twee, drie eeuwen in zitten. Een ontwerper beleefde de eindfase niet — hij zag die in het geloof. Als u de prachtige en minutieuze versieringen bekijkt op gotische daken en daklijsten, de plafondschilderingen en doopvonten in romaanse bouwwerken — dan voelt u zich klein en materialistisch en armelijk. Kent u het gesprek met twee metselaars, die aan een kathedraal werkten? Een voorbijganger vroeg hun: wat doen jullie daar eigenlijk? De een antwoordde: ik metsel stenen, ziet u dat niet? De ander: ik bouw een kathedraal, ziet u wel! Een gotische kerk is versteende godsdienst, zei Coleridge. Torens zijn als vingers, die ten hemel wijzen, schreef een andere Engelsman. En een derde, Emerson, zei het zo: de gotische kathedraal is een opbloei in steen, dat beheerst wordt door 's mensen onverzadiglijk verlangen naar harmonie. Er bestaat een kostelijk boek, dat enkel over de Sint Janskerk in den Bosch gaat en dat heet: Gedachten in steen!

—o—

Ja, die gotische kerken in Utrecht, den Bosch, Zwolle, Zutphen, Haarlem, Amsterdam, Bolsward en vele andere plaatsen. Ze hebben de romaanse rondboogbouw vrijwel geheel verdrongen, al zijn er ook kerkgebouwen, die beide stijlen bekwapelijk samengevoegd hebben. De Amerikaan dr Hendrik Willem van Loon (De mens en zijn kunst) zag in de romaanse bouw de horizontale lijn: de beschutting van mensen in nood, de vaste burcht tegen geestelijke en natuurlijke vijanden; waarbij de ronde toogvensters in de zware muren als wakende moederogen goiden, die acht gaven op de kinderen, die tegen haar borst leunden. Maar de gotische kerkgebouwen hadden een verticale structuur gekregen: ze wezen met torens en spitsbogen omhoog; rezen op ranke wijze met grote vensters hoog boven de wereld uit; hadden nauwelijks een horizontale functie — maar duiden veel meer een rijpend geestelijk leven aan, een brug-naar-God.

Als wij gereformeerden eens nagaan, wat wij op het punt van kerkbouw hebben gepresteerd... Ai mij. De afgescheidenen kwamen samen in gebouwtjes, die op boerenschuren waren geïnspireerd: stijve rechthoekige zaaltjes met gietijzeren rondboogvensters. Binnen: volgepropt met banken, geverfd met imitatie-grenen nerf; gaanderijen tot het plafond. De

N. BAAS †

Onze evangelisatie

Als ik het over **Evangelisatie** heb, spreek ik over **de Kerk!** Dan spreek ik even volstrekt over de Kerk, als wanneer gehandeld wordt over de predikdienst, de catechisatie, de diaconie of over welk element van het gemeentelijk leven ook. Dit vóór alle dingen in te zien is voor het recht begrip van deze zaak van het allerhoogste belang.

Zie eens, ik kan op drieërlei wijze van de Kerk spreken. Ik kan haar beschouwen zoals zij bestaat in haar verhouding tot het Drieëinig Goddelijk Wezen, dan spreek ik van haar als het Volk Gods, de Gemeente van onze Heere Jezus Christus, de Tempel des Heiligen Geestes. Zo moet ik altijd begin-

nen, anders houd ik geen Kerk over! De vastheid voor de Gemeente ligt nimmer op deze aarde, deze is niet gelegen in het getal der belijders, in de inkomsten voor de Kerkdienst, in het peil der godsdienstige kennis noch in de min of meer godvruchtige wandel van haar lidmaten. Wie het daarin zoekt, denkt onkerkelijk en handelt onkerkelijk, hoe ijverig en welmenend hij overigens ook moge zijn. Het geloof kan nergens rust vinden tenzij in de Raad Gods tot onze verlossing.

Van dit gezichtspunt uitgaande kan ik vervolgens de Gemeente van een andere zijde bezien, ik kan letten op de band die de broeders en zusters samenbindt, dan spreek ik van de Gemeente als de Vergadering der Christgelovigen. Dat zijn alzo niet degenen, die op een bepaalde wijze godsdienstig leven en daarin vergelijkenderwijze geen slecht figuur maken. Zulk een roem is ijdel, leven niet anderen op hun wijze godsdienstig, ja, leggen sommigen zich voor hun overtuiging niet zwaardeder offers op dan wij plegen te doen? Neen, gelovigen in de zin der Schrift zijn dezulken, die de Raad Gods uit het heilig evangelie hebben horen verkondigen, op die heilsprediking „Amen” hebben gezegd en zo elkander gevonden hebben, geschaard in eendracht om één en hetzelfde Woord. Dat Woord, hetwelk aan de éne zijde hun nooit zo vreemd in de oren klinkt dan juist om wat het van hen zegt: Volk Gods, Gemeente van Christus, Uitverkorenen en Beminden! Ach, zij weten te goed, dat het er voor natuurlijke ogen

niets van heeft! Zij spreken dan ook niet: „Ja, ja, zo is het, dat zijn wij!” Maar zij zeggen: „Amen”, dat wil zeggen: „Heere, Heere, waar zou ik, zondaar, de moed vandaan halen om U tegen te spreken?” Zoals zij zichzelf zien, uit de nacht der zonde in de glans des evangelies overgezet, zo beschouwen zij ook hun medegelovigen; zij meten hen niet naar de een of andere menselijke maatstaf, want wat zou het iemand baten of schaden indien hij voor zulk een proef standhield dan wel bezweek! Neen, zij vragen zich af: „Wat zegt God van die man, van deze vrouw en van dit kind? en dan vragen zij zichzelf af: „Zal ik, zondaar, U durven tegenspreken, Heere Heere?” Alzo is de Kerk een geloofsgemeenschap; zo juist getuigt de Heidelbergse: „door het geloof weet ik mij een lidmaat van haar.” Dat wil zeggen: door het geloof versta ik dat God mij bij Zijn Kerk heeft gevoegd en alzo samenvergaderd met velen, waarvan ik er sommigen nauwelijks ken en anderen niet sympathiek vindt, maar van die allen zeg ik na, wat God mij van hen voorgezegd heeft. Het tweede, dat ik van de Kerk belijd, wordt dus absoluut bepaald door het eerste en anders bezit het geen wezenlijke inhoud.

Echter, ik kan en moet de Gemeente ook van een **derde** zijde leren bezien, namelijk in haar verhouding tot en verbinding met de mensheid. Naar ons gereformeerd belijden, op de Heilige Schrift gefundeerd, is immers de Kerk de geredde mensheid, is onze Heere Jezus Christus in de plaats van

Adam door God gesteld tot een Hoofd van het menselijk geslacht en wordt alzo in de Kerk de wereld behouden en het leven gered. De Gemeente is niet het gezelschap der uitzonderingen neen, de Kerk is het normale, de vergadering van het geheiligde en verzoende menselijk geslacht, de moederschoot van het écht-menselijke!

Van deze gedachte was onze vermaarde professor Bavinck doordrongen, dit kunt gij telkens opmerken wanneer gij zijn Dogmatiek leest. Opzichzelf is een Dogmatiek, hoe nuttig en noodzakelijk ook, altijd enigermate dor en schematisch. Doch als Bavinck, nadat hij rijen godgeleerden heeft opgesomd en tal van citaten geschreven, over de Kerk gaat spreken, dan wordt hij bijna lyrisch dichterlijk! Dan voelt gij hoe hij begeesterd en beziel is door de heerlijkheid der Kerk, door God voor haar besteld en gewild. Dezelfde gedachte kunt gij ook altijd vinden in de preken en geschriften van wijlen oud dominee J. C. Sikkels, onophoudelijk legt hij uit hoe God in de Kerk de wereld aanspreekt en in deze Gemeente een greep naar de wereld doet.

Deze wegslepende gedachte is evenals de beide vorige waarheden alleen te verstaan door het geloof. Wie niet bij de Schriften leeft, moet wel lachen, om de dwaze inbeelding, waarin wij, vergaderd in de Haanlemmerpoortkerk, in de Buiten-Amstelkerk of waar God verder Zijns Naams gedachtenis heeft gesticht, dat wij daar, zeg ik, normatief zouden zijn voor onze grote stad Amsterdam en voor

*) Onlangs ontdekte ik, snuffelend in oude paparassen, een artikel van N. Baas over evangelisatie. Het is naar mijn overtuiging en principeel en actueel voortreffelijk en daarom geef ik het graag door in „Opbouw”. Het werd gepubliceerd in het Jaarboekje vande Geref. Kerk van Amsterdam-Centrum voor het jaar 1942. C.V.

doleantie was weinig beter. Een halve eeuw geleden, ja, toen hadden we een gereformeerde minister-president, ettelijk gereformeerde burgemeesters, een complete partij in de tweede kamer en een Tjeerd Kuipers, de man die kerkgebouwen maakte met een heuse gereformeerde signatuur. Een tikje Jugendstil, een tikje romaan voor wat de vensters betreft, een tikje gothisch door een scherp torentje, soms zelfs bijbelse tafelen in glas-in-lood gegeven, en heel soms wat standbeeldjes van „onze voormannen”... maar dan buiten de dorpels. Maar ze worden al weer afgebroken. Ze konden de eeuwen niet weerstaan. Ze waren geen blijvertjes.

Ook daar zit een positieve kant aan. We zien weer in, dat de kerk in eigenlijke zin is: een geestelijke volksgemeenschap, verbonden in de hemelse Heer, onzichtbaar voor het oog, alleen zichtbaar in het geloof. Maar het is de vraag, of we daarmee hoger staan dan de talloze geslachten, die een goed stuk van hun inkomen investeerden in zandsteen tot ere Gods. Niet úw vraag? Wel de mijne. En we mogen dankbaar zijn, dat de overblijvende kerken in ons goede land voor een deel ons onvervreemdbaar eigendom zijn: krachtens erfrecht aan vrome voorgelachten ontleend.

—o—

Daar kwam vorig jaar een schoon boek uit bij Bosch en Keuning, samengesteld door dr Regn. Steensma, onder de naam „Verbeeld Vertrouwen”. Het boek werd herdrukt en is tot 6 maart verkrijgbaar voor de belachelijke prijs van f 22,50; daarna kost het de juiste prijs, zijnde f 39,50.

Een boek in kloek formaat, kostbare uitvoering, driehonderd foto's, waarvan 75 in kleur; zeer leesbare verbindende tekst, die u als in een boeiend verhaal rondleidt door de vaderlandse oude kerkgebouwen. Doctor Steensma, theoloog maar geen predikant, is verbonden aan de Groningse universiteit en specialiseerde zich in kerkgebouwen. Hij schreef boeken over de Friese kerken en de Groningse kerken. En laat hij bovendien wonen in een Noordfriese dorpspastorie, waarin schrijver dezes zijn kleuterjaren sleet. Weet u wat herenbanken zijn, rouwborden, friezen, tomben, vleugels, gangen, crypten, schepen, tongewelven, koorhekken, oxalen, huismerken, banieren, nissen, sarcophagen, godslampen, orgeldeuren, lezenaars, doophekken, kapellen, kuipen, tekstborden, kansels, koorpartijen? U wordt er spelenderwijs mee vertrouwd als u dit boek geniet. Het verleden gaat voor u open. En u „krijgt er

deel aan”: aan de vroomheid van uw verre voorvaderen met hun „verbeeld vertrouwen”. Ze hebben immers, net als u, Gods beloften gezien en in het geloof omhelsd en daaraan tastbare uitdrukking gegeven.

Op de omslag van het boek staat het interieur van het kerkje van Zee-rijp afgebeeld. Ontroerend schoon, en dan van ongeveer 1350. Ik ga het u niet beschrijven — u moet zelf maar kijken. Het is onbeschrijflijk schoon. Als u ooit in de kapel van de evangelieprediker Columba bent geweest, op het Schotse eiland Iona, en u hebt die rust een uur ingedronken — dan hebt u zich voor goed verloren aan oude kerkgebouwen. Bent u wel eens in Calvijn's Pieterskerk geweest te Geneve? Of in John Knox' Gileskathedraal in Edinburgh?

Gaat u maar binnen, als u zo een kerkgebouw vindt, dat de eeuwen doorstond. Gaat u maar op de achterste bank zitten. Zet uw eigen ruimerige gedachten eens stil. Ontbindt de schoenen van uw voeten: het is heilige grond. De kerk is een Godshuis. Daar woont Hij zelf, daar wordt zijn heil verkregen.

U hóórt de evangelieverkondiging. Als u de ogen sluit ziet u gedachten in steen. U ontmoet geloof en twijfel — ja die beide. U ziet offervaardigheid en menselijke ijdelheid, ja die beide. U ziet mensen in hoogste geloofsextase, tot het plafond optornend, de hemel bestormend. En u ziet ook mensen... ten dode vernederd en onder blauwe zerken begraven, het kerkvolk na hun dood kwellend met kwalijke gassen en giftige epidemieën. U ziet kruisen — harde, gestyleerde, vriendelijke en primitieve — maar alle symbool van Christus' lijden voor ons; ook symbool van ons eigen leven, dat altijd dwars op onze plannen verloopt. U ziet gebrandschilderde ramen: tot stichting van de vromen en tot meerdere ere Gods geschonken... door gevers, die zichzelf en passant lieten afbeelden en zo in het huis des Heeren mochten blijven, tot in lengte van dagen.

Zo zijn de „kerken” grens tussen het menselijk kunnen en het menselijk falen; paradoxale verbindingen tussen geloofsovergave en menselijk zelfvertrouwen; symbolen van doodsangst en tegelijk herauten van opstandingsgeloof. Leesbare brieven voor analfabeten, lichtende lichten vanuit duistere middeleeuwen.

De mens heeft alle eeuwen door zijn geloof beleden in zijn kerk. In dubbele zin. En daarom staat de kerk in het midden, centraal in het menselijk leven.

ons Nederlandse volk. Hij moet het een grenzeloze aanmatiging vinden, dat wij als Kerk van Amsterdam tot zelfs op Midden-Java toe het Woord onzes Gods willen opheffen. Maar van de ongelovigen zij gezwezen — ons hart kan daar niet bij, onze wil streeft er onophoudelijk tegen n! Wij willen wel instrumenten zijn, doch dan van die keurige instrumenten, fijngeschuurd en gladgewreven, liggend in een satijnen etui! Maar een instrument te zijn in de rusteloze handen Gods om zonder verschoning gebruikt te worden tot de volmaking van Zijn Rijk... die gedachte bekoort ons niet. Wij zouden er wel onderuit willen! Doch zomin wij een eigen leven mogen hebben, aan onze Schepper ontstolen, even zo weinig mogen wij een eigen kerkelijk leven hebben. Wij moeten door het geloof geen andere begeerte hebben dan Kerke Gods te zijn, instrument in Zijn Handen.

In de afgelopen eeuw heeft God steeds helderder en wijder de ogen der Kerk geopend voor haar roeping instrument te zijn tot de uitbreiding van Zijn Rijk. Dat geschiedde op allerlei gebied en wij moeten trachten deze dingen dan ook in hun verband te zien. Immers de evangelisatie is volstrekt niet een op zichzelf staande arbeid, door waterdichte schotten van het overige leven gescheiden, zij vormt slechts één zijde van het grote vraagstuk betreffende de verhouding van Kerk en Wereld.

Daar is in deze verhouding een negatieve zijde: niet allen worden door Christus zalig gelijk zij door Adam verdoemd zijn gewor-

den. Daar is echter ook een positieve zijde aan deze verhouding, de Gemeente is het Licht der Wereld en het Zout der Aarde, zij is Licht omdat zij het Licht des Evangelies in die wereld uitstraalt, zij is Zout omdat zij in alle verhoudingen des levens doordringt, en daarin het bederf stuit. In het algemeen waren de gelovigen zich meer en sterker de negatieve zijde van die verhouding bewust dan dat de positieve kant in hun geloofsbewustzijn de plaats verkreeg waarop deze recht had. Maar God opende haar ogen gelijk Hij het is, Die altijd de ogen opent. Eerst zag de Kerk de velden wit om te oogsten, die zich uitstrekten op de grote zendingsakker, daarna voelde zij haar roeping tegenover de armen en misdeelden, aan die ongelukkigen de Ontferming van Christus openbarende. Vervolgens voelde zij zich het onderwys op het hart gebonden en schreed in die roeping voort van de Diakonieschool tot de Universiteit met de Bijbel. In die strijd voor het christelijk onderwijs werd haar roeping voor het staatkundig levensterrein ontdekt, terwijl nog later — en dat onder grote beroering — de taak der gelovigen in het maatschappelijk, in het sociale leven door haar werd gezien. Hoe verschillend deze terreinen ook waren en welk een onderscheiden wijze van werken geboden moest worden geacht, principieel was deze arbeid overal dezelfde. Hij was Woord-Dienst aan de mensheid Gods, het opheffen van de enige Naam, die onder de hemel tot zaligheid gegeven is. Zoals Groen van Prinsterer placht

te zeggen: „Een staatsman niet, een evangelie-belijder!”

Al deze arbeid op verschillende levensterreinen behoeft echter een noodzakelijk complement of hij zal geen werkelijke zin hebben. In een principieel ontwerp kan ik wel heel nauwkeurig deze onderscheiden gebieden des levens uitstippelen doch als ik voorbijzie dat op al deze levensterreinen mensen wonen, dat ieder van deze mensen een eenheid van leven vertegenwoordigt, zie, dan bereik ik ondanks al mijn gevarieerde arbeid het voorgestelde doel niet. Hospitelen en scholen zijn op het zendingsveld een uitnemend hulpmiddel, maar de eigenlijke hoofddienst blijft altijd de prediking van het Goddelijk Woord. Op gelijke wijze is christelijke organisatie op elk gebied nuttig en geboden, maar zij veronderstelt immer de hoofddienst van de bekendmaking van het evangelie van de Zaligmaker. Wat zal de noeste arbeid der christelijke wetenschap bereiken bij een volk, dat van de Christus niet meer weet? Hoe zal ik een volk terugbrengen tot de ordinantiën des Heeren voor de rustdag, voor het gezinsleven, voor het huwelijk, voor de staat, wanneer zulk een volk van God als Wetgever geen weet meer heeft en Zijn Woord het een gesloten boek is? Dan moet zo'n arbeid een slag in de lucht vormen en wat eens opgezet werd als een grootse strijd voor Christus en Zijn Rijk loopt dan praktisch uit op een onderlinge groepering en verdeling der gelovigen over verschillende organisaties. De strijd wordt dan weinig meer dan een spiegelge-

vecht binnen de eigen kampementen, het zuurdeeg komt náást het brood! Ideeën en beginselen zweven nu eenmaal niet in het ijle, zij bestaan in levende mensen. De strijd voor het Koninkrijk Gods zal een strijd om zielen moeten zijn, om mensen, ja, om volkeren of hij blijft een phrase, voorzeker een schone phrase, maar niet meer. Het is nu de roeping en taak van de evangelisatie in het geheel van de levensverbanden, die ik met een enkel woord trachtte te schetsen, om die eerste beginselen van de Vreze des Heeren in het volksleven te onderhouden, te vernieuwen en waar nodig — helaas, hoe dikwijls en dringend is dit nodig — deze opnieuw in te dragen. Haar arbeid moet daarom een onderwijzend karakter dragen niet in het stichtelijke of gemoedelijke heeft zij haar eigenlijke kracht te zoeken, maar in het den volke leren van de wegen des Heeren. Dat doet zij op de Zondagsscholen en kransen, op de voor- en huiscatechisaties, door middel van de jongensclubs en de moedermiddagen. Daartoe willen dienen de eenvoudige Bijbellezingen en de samenkomsten voor intellectuelen, de openluchtsamenkomsten en de verspreiding van lectuur. Daartoe trachten wij met de Bijbel en de Heidelberger de gezinnen binnen te treden, want waar geen kennis is wordt het volk ontbloot en valt het aan menigvuldige dwalingen en verleidingen ten prooi. Deze arbeid is ook door de Kerk des Heeren in Amsterdam sinds vele jaren aangevat, hij is in de loop der tijden gegroeid, al

heeft hij nog geenszins die omvang verkregen noch de vaste ordening, die zijn moeilijke taak vereist en de nood der tijden vordert.

Dankbaar voor veler liefde en de toewijding van honderdtallen heeft de evangelisatie nog niet de plaats ontvangen in het kerkelijk leven, waarom zij bescheiden en gelovig moet vragen. Het is wel te begrijpen. Zij is een arbeid onder mensen en zie, mensen zijn zo akelig concreet! Theorieën kan men in zekere zin uitstippelen zoals men wil en beginselen met ongeremde geestdrift ponsen, maar mensen staan daar levend voor mij, met hun on- en bijgeloof, met hun humeur en hun gebreken, met al de teleurstellingen, die zij ons aandoen. Dit merken wij reeds in het gewone kerkelijk leven. Men kan een prachtig opstel over de Kerk schrijven en als wij dan zingen: Israëllers al te saam, looft den Naam van uwen God! dan schiet ons gemoed vol. Maar als de predikanten en ouderlingen, de diakenen en de leden van de corporatie deze Israëllers hoofd voor hoofd en stuk voor stuk in hunne woningen gaan opzoeken, dan zingen zij niet zo luide van „Israëllers al te saam!”, eerder zijn zij geneigd in vele gevallen met de schrijver van zeker boek te vragen: „Zijn dit uw kinderen?” Hun arbeid is steeds een arbeiden in het geloof, een opheffen van de dierbare belofte des Heren, een roepen in Zijn Naam, in de Naam van Hem, Die de doden levend maakt en de dingen die niet zijn, roept alsof zij waren.

In veel sterker opzicht geldt dit

van de evangelisatie, zij heeft te arbeiden onder een geslacht, dat of persoonlijk of reeds in de voorgeslachten van het Verbond des Heren is afgeweken. Zo gemakkelijk trekt men zich, na een enthousiast begin, geërgerd terug en vergeet... dat het onderscheid tussen ons en „die mensen” principieel alleen gelegen is in het Woord der Genade, dat over ons uitgeroepen werd.

O, wie op zijn plaats werd gebracht, voor wie het stuk der ellende geen hoofdstukje bleef uit de geloofsleer, die ziet het wel enigszins anders. Die geneert zich niet als de mensen uit de evangelisatie, na een betrekkelijk korte bearbeiding, niet ineens standvastige gereformeerde belijders zijn geworden, die schaamt zich veel eer over zichzelf, waar hij en zijn broeders en zusters na zulk een langdurige en zorgvuldige bearbeiding met de genademiddelen nog slechts zulke schaarse vruchten der genade vertonen. En hij ziet en ervaart ook andere dingen, hij ziet niet slechts de zonde en afwijking concreet voor ogen, maar hij ziet ook hoe de genade Gods concreet wordt in verwoeste, gebroken of verdwaalde levens. Hij ziet hoe ook in onze dagen de Kerk vergaderd wordt, hoe ook in onze dagen het Woord Gods wast! De Heere vermeerderde ons het geloof om in deze arbeid der evangelisatie te volharden. Hij beware en vermeerderde Zijn Kerk in de grote stad, waarin Hij ons doet wonen en die Hij ons leerde liefhebben als geen andere in ons land en in de wereld.

het feit, dat de samenleving bestaat uit zondige, gebrekkige mensen. Een feit, dat ook de beste structuren niet kunnen uitwissen. Zo schrijft Lanser gelukkig niet.

Op voorzichtige wijze ontleedt hij de maatschappelijke verhoudingen vanuit zijn bijbelse visie, laat hij zien waaraan het ontbreekt bij het beleven van verantwoordelijkheid en tracht hij een weg aan te geven om te zorgen, dat alle bedrijfs-genoten als mondige mensen kunnen optreden. Daarbij is hij nuchter genoeg om te erkennen, dat hij een ideaal beeld tekent, terwijl we in de werkelijkheid hebben te rekenen met menselijke onmacht en zedelijk tekort.

Zijn boek is een bundeling van vroeger verschenen publicaties. Het bezwaar daarvan is, zo wordt in het voorwoord al opgemerkt, dat hierdoor enige herhaling voorkomt. Naar mijn opvatting zit er teveel herhaling in. Het geschrift zou sterk aan waarde hebben gewonnen, als het tot één doorlopend betoog was omgewerkt.

Dat betekent niet, dat dit goed geschreven boek niet zeer lezenswaardig is. Vooral omdat men een duidelijk zicht krijgt op de visie van het C.N.V., die ten aanzien van de onderneming fundamenteel verschilt met die van het N.V.V. Tegenover de gedachte van de klassenstrijd wordt hier de samenwerking gesteld. Terwijl het N.V.V. uitgaat van de fundamentele belangentegenstellingen van kapitaalverschaffers en leiding aan de ene kant en werknemers aan de andere kant, stelt Lanser, dat de onderneming een samenwerkingverband van gelijkwaardige mensen.

Het arbeiderszelfbestuur wordt

Jaarvergadering „Opbouw”

Graag maken wij U alvast attent op de jaarvergadering van de Gereformeerde Persvereniging „Opbouw”. Deze zal gehouden worden op zaterdag 3 april in de Jeruzalemkerk te Utrecht. Nadere mededelingen volgen zo spoedig mogelijk.

Het Bestuur

door hem afgewezen en hij blijft nuchter genoeg om te erkennen, dat er in een onderneming altijd sprake zal moeten zijn van hiërarchische verhoudingen.

In feite is de visie van Lanser en het C.N.V. moderner en radicaler dan die van het N.V.V.

Zo ziet men bij het N.V.V. de directie nog steeds als zetbaas van de kapitaalverschaffers. Voor het feit, dat de leiding van de onderneming verzelfstandigd is en bij het ondernemingsbeleid met de verschillende belangen rekening houdt, heeft men nog steeds weinig oog.

In de visie van Lanser zal de onderneming haar oorspronkelijk doel het economisch winstmotief moeten wijzigen en aan de sociale aspecten een gelijkwaardige plaats geven.

Behalve een versterking van de ondernemingsraad acht Lanser een versterking van de raad van commissarissen nodig.

Deze raad van commissarissen, ook wel gemeenschappelijk bestuur genoemd, zal tot taak hebben de doelstelling van de onderneming en de hoofdlijnen van het beleid te bepalen. Daar dit een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid is moet minstens de helft van de leden van deze raad door de werknemers worden benoemd. De ondernemingsraad zal mee tot taak krijgen de raad van commissarissen te adviseren in zaken, die betrekking hebben op de doelstelling van de onderneming en de hoofdlijnen van het beleid.

Lanser maakt ernst met de democratisering van de onderneming, waarbij werkgevers en werknemers samen verantwoordelijk zijn. Vanuit deze visie is de vervanging van de ondernemingsraad door een personeelsraad zonder directie dan ook een onaanvaardbare zaak. Lanser wil geen controle op de directie vanuit de gedachte der belangentegenstellingen, maar samenwerking van alle bedrijfsgenoten.

Hoeveel waardering ik ook heb voor het feit, dat hier getracht wordt vanuit de bijbelse gedachte, dat de mens geschapen naar Gods beeld geroepen is tot mondigheid, de uitwerking roept op tal van punten vragen en bedenkingen op, waarvan ik er een paar wil noemen.

Heeft Lanser er wel voldoende oog voor, dat veel mensen geen enkele behoefte hebben tot medezeggenschap om hun verantwoordelijkheid te kunnen beleven.

Dat moge te betreuren zijn, maar het is wel zo. Er zal nog heel wat gebeuren, voordat het zo is, dat de overgrote meerderheid die medeverantwoordelijkheid wil aanvaarden. Voordat men hiervoor rijp is, helpt het geven van verantwoordelijkheid weinig. Dat

heeft de praktijk bij vele ondernemingen wel laten zien.

Met Lanser ben ik het eens, dat het economisch motief niet langer het overheersende moet zijn. Valt bij wijziging echter niet te vrezen, dat kleinere ondernemingen daarvan de dupe worden. En zal dat niet leiden tot nog meer concentratie van ondernemingen? Juist bij die zeer grote bedrijven is vaak het gevoel bij de onderneming te behoren het geringste. En niet ten onrechte.

Bij de voorgestelde opzet wordt ook te weinig rekening gehouden, dat de ondernemingen te verschillend zijn om voor allen een soortgelijke opzet te kiezen.

In de beschouwingen wordt voorts te weinig gelet op de positie van de directie, die in feite een derde macht geworden is naast kapitaalverschaffers en werknemers. Waarom minstens de helft van de commissarissen gekozen door de werknemers? Het gevaar bestaat, dat men in strijd met de bedoeling zich als twee partijen gaat opstellen. Het voorstel van het N.K.V. om een deel van de commissarissen te laten kiezen door de door werknemers en aandeelhouders aangewezen commissarissen lijkt me dan beter.

Onvoldoende ook wordt stil gestaan bij het feit, dat ook het college van commissarissen de neiging heeft zich te verzelfstandigen. Op zich een goede zaak, maar het kan betekenen, dat de werknemer het kiezen van dergelijke commissarissen niet meer ziet als het beleven van een stuk verantwoordelijkheid.

Deze opmerkingen bedoelen slechts te laten zien, dat Lanser er nog niet uit is en wij evenmin. De strijd rond de ondernemingsraad, die nu woedt toont wel aan, dat ook wat betreft de ondernemingsraad de meningen nog niet uitgekristaliseerd zijn.

Het spoed advies van de S.E.R. over dit probleem was ook bepaald nog onrijp.

Het zou beter zijn, dat een staatscommissie het gehele probleem maar eens uitvoerig ging bestuderen.

Dat neemt niet weg, dat Lanser in zijn boek een wel te overwegen poging doet, te komen tot een verantwoordelijke maatschappij in bijbelse zin.

Wie voor dit thans zeer actuele probleem belangstelling heeft, en dat behoren we allen te hebben, moet dit boek beslist lezen.

J. Meulink

Boek-bespreking

Samen verantwoordelijk

Onder de titel „Mondige mensen - Samen verantwoordelijk” schreef de C.N.V.-voorzitter J. Lanser een boek over vernieuwing van de samenleving.

Lanser neemt hierin als uitgangspunt de C.N.V.-visie, die de onderneming beschouwt als een samenwerkingsverband van gelijkwaardige mensen. De mens is een verantwoordelijk wezen en behoort ook de ruimte te hebben daaraan inhoud en vorm te geven. De zeggenschap in de onderneming mag dan ook niet bij de enkeling berusten, maar behoort te liggen bij allen die wezenlijk bij de onderneming zijn betrokken.

In het boek van Lanser is dan ook beheersend de gedachte, dat de mens, geschapen naar het beeld van God, geroepen is tot verantwoordelijkheid.

De huidige structuren, zo constateert hij, zijn daarbij een sta-in-de-weg.

Vandaar dat deze veranderd moeten worden.

Wanneer over structuurverandering gesproken wordt, betekent dat vaak een kretologie, waarbij men dan maar voorbij gaat aan

J. Lanser,
„Mondige mensen — Samen verantwoordelijk”.
Uitg. J. H. Kok b.v., Kampen
Prijs f 9,50.

Van de Zending

Een aangenaam, welriekend offer

(Soemba/Borneo 89)

Woorden, die Paulus negentien eeuwen terug schreef aan de gemeente te Filippi (4:18). Hij deed daarmee op financiële steun, die hem was gezonden. „Gode welgevallig” zei hij daarvan.

Als in dit stukje een schets volgt van de ontvangsten en uitgaven voor de gemeenten van onze Heer op Soemba en Borneo mogen we gerust dezelfde woorden neerschrijven. En in dat verband gezet, betekenen die cijfers ook iets.

In 1975 ontvingen we uit de kring van kerken en van particulieren in totaal rond **f 58.800**

en gaven we uit voor de opleiding op Soemba, voor salaris aan predikanten en goeroe's aldaar en voor levensonderhoud en verlof van de fam. Goossens **f 28.800** zodat ons saldo toenam met rond **f 30.000** en kwam op **f 31.850**

Dit alles stemt tot héél grote dankbaarheid.

Jegens de HERE, voor Zijn zorg, en tegenover de gemeenten en gemeentelieden in Nederland voor de ontvangen bijdragen. Uit ruim 60 gemeenten kwamen die binnen d.i. bijna 2 x zoveel als in voorgaande jaren.

Het ligt voor de hand dat het in-Nederland-zijn van de fam. Goossens invloed heeft gehad op de ontvangsten. Meer dan voorheen is er actuele, levende informatie in onze kring verspreid. (Het adres van ds Goossens, die graag over zijn werk op Soemba komt vertellen is: Doorn, Klaver 14, telefoon 03430-2539).

Velen hebben ook spontaan gereageerd op ons verzoek een extra bijdrage te geven in de kosten van het verlof, dat na 4 jaar werken op Soemba, nodig is.

Het fraaie saldo zal derhalve in de loop van 1976 verder besteed worden en dus weer tot normale omvang terugkeren. Maar ná die verlofperiode komen er zwaardere lasten, omdat 2 kinderen uit het gezin in Nederland achterblijven, onderdak moeten hebben en de middelbare school volgen.

Verder zijn we bezig geleidelijk aan de inkomsten van predikanten en goeroe's op Soemba te verhogen. Ook daar is er een inflatie aan de gang die noodzaakt tot hogere salarissen.

Dientengevolge schatten we voor het lopende jaar nodig te hebben 45 à 50 duizend gulden. En we zeggen niet „dat moet er komen”, nee. Maar we vragen wel: „zou dat kunnen?”. Vast en zeker. Want het hanteren van collectezak en giroboekje kan „Geestelijk bezig-zijn” betekenen, Gode welgeval-lig.

Gemakshalve vermelden we het gironummer van de penningmeester-teresse van de zendingscommissie van de Geref. Kerk te 's-Gravenhage: 1768194.

SOEMBA Verantwoording.

In de periode oktober t.m. december 1975 werden de volgende giften van particulieren ontvangen:

GEA te H 50,—; JHB te Z 10,— (2 x), 12,50 (x); JWB te D 100,—; Mw RB-S te G 20,— (2x); Mw GB te M 15,— (3x); Mw PB te D 50,—; Mw TB-B te M 20,— (3x); JB te W 30,—; JB te A 10,—; JJB te R 10,—; CB te E 50,—; Mw JMB-V te R 100,—; MJB te D 25,—; FD te W 50,—; RGvD te R 15,—; JD te V 40,—; Mw CG-H te A 5,—; HH te D 50,—; JH te A 25,—; Mw AK te 'sG 25,—; EK te S 2000,—; Mw AWJvL-L te A 15,—; NN te H 100,—; NN te R 10,—; AN te A

25,—; PP te 'sG 100,—; JR te Z 300,—; LV te 'sG 100,— (2x); AV te V 150,—; ABvW te V 7,50 + 10,— (2x); HvW te G 100,—.

Opnieuw danken wij alle gevers hartelijk voor hun bewijs van medeleven met onze broeders en zusters op Soemba. In totaal werd in 1975 via giften van particulieren een bedrag van f 6.962,50 bijeengebracht.

We hopen ook voor 1976 op Uw aller steun te mogen rekenen.

Namens de Zendingscommissie, F. H. van Faassen-Heuving, penningmeesteresse.

Kerknieuws

Heerenveen — De kerk van Heerenveen heeft kandidaat P. Busstra na met goed gevolg preparatoir geëxamineerd te zijn door de Regionale Vergadering van de Noordelijke kerken te Haren (Gr.) op 16 februari jl. beroepbaar gesteld in de Geref. Kerken (Vrijg.). Het adres van kandidaat Busstra is: Ængwilderweg 129, Lunjebert, tel. 05131-218.

Kort verslag van de landelijke vergadering van Nederlandse Ge-

reformeerde Kerken gehouden op zaterdag 7 februari 1976 in de Nieuwe Kerk te Kampen.

Ds H. Stolk opende namens de roepende kerk te Kampen de vergadering. Hij stelde in zijn openingswoord de vraag naar de identiteit van de gereformeerde kerken („buiten verband”) aan de orde. In Ezechiël 16 toont de HERE ons het gelaat van de gemeente: weggegooid op het vlakke veld en vertrappt in haar geboortebloed, maar Hij toont ook Zijn gelaat: de gemeente wordt door Hem opgeraapt. Onze identiteit ligt in het: „Leef in uw bloed”. Dat bewaart voor hoogmoed, wanneer wij beseffen, dat wij zijn weggerukt van de vuilnishoop. Ds Stolk wees op de heerszucht, die we niet alleen van anderen hebben ervaren, maar ook in ons eigen kerkelijk verleden hebben voortgebracht. De we-

reld let niet op ons! Kampen is geen Nairobi, maar God, de Vader, ziet ons hier bezig.

Vervolgens werd een moderamen gekozen. Uit de stemmingen resulteerde tenslotte, dat ds W. Vis te Kampen praeses werd met 57 van de 88 stemmen en ds G. van Leeuwen te Bilthoven tweede praeses. Ouderling H. Faber uit Haren (Gr.) werd eerste scriba, terwijl ds J. D. Houtman van Wezep als tweede scriba werd verkozen.

Ds A. Koers te Wormer vond, dat eigenlijk de agendering anders moest zijn. Eerst zou gesproken moeten worden over de toenadering tot de Chr. Geref. Kerken. Ds J. C. Janse uit Zaandam gaf als voorzitter van de commissie kerkverband een toelichting op de verhouding tot de Chr. Gereformeerden. De Chr. Geref. Kerken hebben te kennen gegeven, dat zij de oude D.K.O. niet kwijt willen. Ds Janse had aan de Chr. Geref. gezegd, dat de „buitenverbanders” alle plaatselijke kerken erbij willen houden. Ze willen eerst komen tot reformatie van het kerkverband en van de regels voor de kerkelijke samenwerking. Prof. dr W. van 't Spijker had laten doorschemeren, dat hij wel begrip kon opbrengen voor deze „buitenverbandse” poging. Een voorstel van Doorn om eerst de commissie een uitgebreidere opdracht te geven betreffende de materie van **het karakter** van kerkelijke vergaderingen voordat men gaat besluiten over **de wijze** van samenkomen in dergelijke vergaderingen vond niet voldoende instemming. Tijdens de discussie zei de afgevaardigde van de kerk te Oegstgeest, br. Mollema, het te betreu-

Terloops...

Opvoeding

Een oude broeder vertelde me een aantal jaren geleden eens, dat hij pijnlijk getroffen was door de opmerking van een dominé. Bij het belijdenis-doen voor God en Zijn gemeente van een van zijn kinderen sprak die dominé in het dankgebed over de weg van de christelijke opvoeding, waarlangs zijn kind o.a. tot dat bewuste kiezen voor God was gekomen. En toen moest die broeder opeens aan zijn eigen kinderen denken. Een deel van hen vervreemde van God, terwijl ook hij oprecht had geprobeerd om hen voor hun leven iets mee te geven van wat de bijbel ons geeft. Het ging echter anders dan hij verwachtte. En daar hadden hij en zijn vrouw veel verdriet om gehad. Ik heb die broeder toen gezegd, dat die dominé de plank aardig (beter: onaardig) mis had geslagen. Die dominé mocht best blij en dankbaar zijn, dat één van zijn kinderen zijn geloof beleed, maar op die christelijke opvoeding had hij — zeker nu het één van zijn eigen kinderen betrof — maar niet zo de nadruk moeten leggen. 't Leek me goed dit verhaal eens door te geven. Want ook vandaag worstelen veel ouders met het

probleem dat hun kinderen anders denken dan zij.

Ook Izaäk zal daar wel mee geworsteld hebben. Jakob en Ezau kregen dezelfde opvoeding, maar de één geloofde en de ander niet. En als Jakob sterven gaat en hij zijn zonen bij zich roept, wordt wel duidelijk, dat er bij die kinderen veel verschillen waren. Jakob gaat alles nog eens in vogelvlucht na. Hij roemt niet in wat goed ging hij klaagt niet over wat verkeerd ging, maar midden in zijn laatste toespraak (Gen. 49) zegt hij: „Op Uw heil wacht ik, o HERE”. (vers 18). In een andere vertaling staat: „Op Uw redding hoop ik, Jahwe.”

Op **Uw redding**. Daarop hoopt hij, voor zich zelf en voor zijn kinderen. Dát moeten we allemaal — die oude broeder, maar ook die dominé — Jakob maar nazeggen.

Op **Uw redding!**

Niet: op ons opvoeden.

Op **Uw redding!**

Niet: op ons werken.

Aan deze eenvoudige waarheid had die dominé moeten denken. Want zijn manier van opvoeden was waarschijnlijk geen haar beter dan die van die oude broeder. Niet ons, o Heer, niet ons, Uw Naam alleen zij om Uw trouw en goedertierenheid alle eer en roem gegeven...

Als onze kinderen bij het ouder worden de Here blijven vrezen, moeten we maar stil zijn.

Stil zijn, omdat God doet wat Hem behaagt.

Stil zijn en zó danken.

Natuurlijk is een christelijke opvoeding van veel belang. Maar als we onze kinderen leren bidden, leren bijbel-lezen, leren vragen naar Gods-wil, dan moeten we daar maar niet groot van denken, daar niet op vertrouwen, niet te veel verwachten van ons aandeel in dat alles.

Want ons geloven is onvolkomen. En ons gelovig-leven nog onvolkomener.

Wij maken fouten.

Wij vergissen ons.

En ondanks al dat geklungel van ons wil **God** redden.

Niet ouders brengen hun kinderen tot leven. De Geest maakt levend (Joh. 6:63).

Niemand kan tot de Here Jezus komen, als het hem of haar niet door **de Vader** gegeven is (Joh. 6:65).

—o—

Een Hervormde dominé zei het eens zó tot me: „Als de kinderen klein zijn spreken de ouders met hun kinderen over God. Als de kinderen groot zijn geworden, spreken de ouders met God over hun kinderen.”

Als het eerste niet meer kan, blijft het laatste altijd mogelijk. Dat is een grote troost, voor die oude broeder die dit stukje wel lezen zal. En voor vele anderen. Het zij ook een les, voor die dominé die terloops misschien deze regels ook leest. En voor allen, die geneigd zijn te roemen in iets van zich zelf.

En wie roemen wil, roeme in God.

P. C. van Wijk

ren, dat de voorgestelde artikelen in het kader van een gereviseerde kerkorde staan. Hij pleitte ervoor de artikelen over het bijeenkomen in regionale en landelijke vergaderingen onder te brengen in een afzonderlijk reglement.

De O. Mooiweer te Enschede sprak namens de vergadering van kerken binnen het klassikaal ressort Enschede zijn teleurstelling uit over het rapport als geheel. Hij tastte daarin een verwijdering van het concept K.O. van de vorige commissie en vond, dat zo de distantie ten opzichte van de oude D.K.O. groter geworden was. Waarom is de lijn van Bunschoten-Spakenburg verlaten? De commissie-rapporteur br. C. Huizinga gaf hierop ten antwoord, dat het Convent van Utrecht aan de commissie een bepaalde opdracht had verstrekt om het werk van de vorige commissie te bezien en op nieuw te redigeren. Men heeft deze arbeid zeker niet opzij geschoven. Dat zou zelfs onchristelijk geweest zijn. Bij de behandeling van de voorstellen betreffende de afzonderlijke artikelen leverden ds Mooiweer en br. Faber kritiek op de slotzinsnede van het nieuwe art. 31/1: „Zij (de kerken) mogen daarbij niet over elkaar heersen, maar zullen geduld met elkaar hebben en samen de tijd van God verwachten, waarin Hij de weg duidelijk zal maken”. De genoemde brs. achtten deze woorden tenderend in de richting van een verkeerde mystiek. Maar br. Huizinga en ds Janse ontkenden dat. Dit betekent niet een opwekking tot lijdelijkheid! Daarbij komt, dat een akkoord van kerkelijk samenleven niet al te juridisch moet zijn. Tot slot werden de art. 31, 32 en 33 met enkele wijzigingen door de vergadering aanvaard. De praeses schorste daarop de vergadering tot zaterdag 6 maart a.s. O.M.

Nieuws uit breder kring

Gereformeerde Sociale Akademie
uitgaande van de
Stichting ter Bevordering van
Gereformeerd Sociaal Pedagogisch
Onderwijs

De situatie na 1 januari 1976.

Nieuws van de Geref.
Sociale Akademie te Ede
Vanaf bovengenoemde datum ontvangt de Akademie subsidie van de Overheid. De periode, waarin

we moesten werken met alleen de financiële bijdragen van vele diakonieën en partikulieren, ligt nu achter ons.

Dat wij reeds vanaf 1974 ons werk konden verrichten, is daarom mede aan U te danken. Wij hebben u dan ook regelmatig via dit blad op de hoogte gehouden van de gang van zaken binnen de Akademie.

Wij willen door middel van deze mededeling allen hartelijk danken voor hun morele en financiële steun.

De diakonieën die zich vanaf 1974 voor een bepaald bedrag garant hebben gesteld, ontvangen één dezer dagen hierover ook bericht.

U zult begrijpen, dat vooral door het feit, dat wij het financieel van u moesten hebben, een bijzondere relatie is ontstaan, die wij niet graag zouden willen missen.

Toen enige tijd geleden het bericht werd ontvangen over de subsidiering, hebben wij als bestuur de vraag gesteld: „Hoe nu verder. Is ons doel bereikt?” Voor een groot deel is dit het geval, maar nog niet helemaal. Reeds in augustus 1973 schreven wij ter inleiding op onze brochure „Motief en Verantwoording”, dat wij hoopten straks een antwoord te kunnen geven op de vraag hoe wij als gereformeerde gezindte moeten staan ten opzichte van de ontwikkelingen in onze maatschappij. Wij zullen en kunnen niet om de vragen van deze tijd heen.

In de afgelopen periode is reeds gebleken, dat er naast het opleidingsinstituut behoefte is aan voorlichting over deze vraagstukken overeenkomstig Gods Woord en de gereformeerde belijdenis. Ons bestuur heeft daarom in principe reeds besloten die kant op te gaan!

Toerusting van de ambtsdrager en het gemeentelid, de bestuurder en de werker, door middel van conferenties en cursussen, is geboden.

VOOR DE PREDIKANT

die bereid is bij ons te preken op de zondagen 27 juni, 4, 11 en 18 juli

hebben wij tegen geringe vergoeding beschikbaar

PRACHTIG HUIS,

vrij gelegen, grote tuin, in mooi plassen gebied (roeiboot aanwezig), op geringe afstand van de kust, enz.

Inlichtingen tel. 02982-1594.

Voor al uw

handels- en familie drukwerk - boeken en folders

is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

Nooitgedacht 3 — Zeist

Daarom heeft de Akademie met het oog op nieuwe initiatieven en ook voor posten die buiten de subsidie vallen uw financiële steun blijvend nodig. Zodra de nu nog niet geheel uitgewerkte plannen meer gestalte krijgen, zullen wij u opnieuw informeren. Graag ontvangen wij ook suggesties van uw kant.

Tenslotte vragen wij van u ook nog het allerbelangrijkste, namelijk of u ons wil blijven gedenken in uw gebed.

Wij staan — met u — voor een moeilijke taak.

Namens het bestuur:

Ir. J. v. d. Graaf, voorz.

I. A. Kole, 2e voorz.

W. Huizer, secr.

Drs R. van Bochoven,

penningm.

Met blijdschap uit de hand van de Here ontvangen:

MERREL JOAN

Zusje van

Liesbeth, Henk, Ineke en Edith

A. H. REITSEMA

M. E. REITSEMA-KEYES

„Hij heeft ons gemaakt,
Hem behoren wij toe”. (Ps. 100 : 3)

27 januari 1976

Posbus 192, Richmond, Natal,
Zuid-Afrika

D.V. zaterdag 28 februari 1976 hopen onze ouders.

A. J. HOOGEVEEN

en

H. HOOGEVEEN-MOL

Asterstraat 62, Oldenzaal

de dag te herdenken waarop ze 30 jaar geleden in het Huwelijk zijn getreden.

Rotterdam, februari 1976.

G. J. de Vries-Hoogveen,
A. de Vries,
Hillianne,
Peter.

2 Corrinthe 5 : 1

Het heeft de HEERE behaagt tot
Zich te nemen onze broeder

H. NOLLES

Wij gedenken dankbaar de kracht,
die hij mocht ontvangen om, ondanks zijn zwakke gezondheid, blijmoedig zijn weg te gaan in ons midden.

Geve de HEERE die blijmoedigheid ook aan zijn vrouw en kinderen en trooste en sterke Hij hen in hun verdriet.

De gemeenteleden
van de kerk van Assen.

Ons vakantie-reisplan 1976

OOSTENRIJK

Deze unieke Jongerenreis naar het Bregenzerwäld gaan wij dit jaar weer doen voor de 17de keer.

Door de vele aanvragen gaan wij dit jaar meer reizen organiseren; door verandering van boerderij in het bergdorp Schwarzenberg biedt ons dit meer comfort; en volop te genieten van het prachtige „Vorarl-gebergte”.

Bij de prijs is alles inbegrepen, verzekering, bustocht, etc.

De data zijn als volgt:

21 juni t.m. 30 juni	f 425,—
1 juli t.m. 10 juli	f 425,—
12 juli t.m. 21 juli	f 425,—
26 juli t.m. 4 aug.	f 425,—
9 aug. t.m. 18 aug.	f 425,—

Wintersport bij genoeg deelname.

23 dec. 1976 t.m. 4 januari 1977 f 555,—.

Folders op aanvraag.

Aanmelden bij de kampeider

Jan Wijnsma,

Langgrouwsterwei 39 - Nijkerk (O.D.) Post Metslawier
tel. 05192-293

Redactieleden

Drs H. de Jong
Mr. dr J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds E. R. Postma
Ds H. Smit
Dr H. E. S. Woldring

Adres van de Redactie

K. Muller
H. Pootlaan 242,
Alkmaar
Telefoon 072-16767

Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk

Drukkerij
„Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, Zeist
Tel. 0 3404 - 12452

Abonnementsprijs:

f 30,— per jaar of
f 16,— per half jaar.
Buitenland f 40,— p.j.
of f 57,50 p. luchtpost

Giro 40 49 45

Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen: uiterlijk tot 15 november.

Geref. Persvereniging „Opbouw”

Abonnementenadministratie
Merelhoven 273
Capelle aan den IJssel
Tel. 010 - 50.41.78